ГОДИНА X. На Цетињу, у Недјељу 3. Маја 1881. БРОЈ 18.

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ.

Излази Недјељом.
Цијена:
За ЦРНУ ГОРУ и АУСТРО-УГАРСКУ (с БОСНОМ и ХЕРЦЕГОВИНОМ) на годину 6 ф., на по год. 3 ф., на четврт године 1 ф. и 50 новчића.
За све остале земље у ЈЕВРОПИ и АМЕРИЦИ: на годину 20 франака, на по године 10 франака, на четврт године 5 франака.

Претплата шаље се у плаћеним писмима непосредно администрацији «Гл. Црногорца» на Цетиње, а може се и картом упутницом на пошту у Котор. Дописи шаљу се уредништву. Рукописи се невраћају.
За огласе плаћа се од реда 5 новч. За огласе веће и на дуже вријеме мање.

ЦЕТИЊЕ, 2. Маја.

Прошле недјеље имасмо прилику да будемо очевидци једној манифестацији, која је у стању да најбоље освијетли њежне односе Црне Горе и нашега узвишеног Владајућег Дома к сродној нам Русији и њенијем узвишенијем Владаоцима.

На име, по самој иницијативи, која је Његовом Височанству нашем љубљеном Књазу-Господару из срца потекла а цијелом народу црногорском у срцу чисто одјекнула, пошла је у прошлу недјељу, под предвођењем г. Војводе Божа Петровића и г. Војводе Петра Вукотића, са Цетиња једна депутација од десет биранијех Црногораца, од свакојег рода оружја по један, да у име велике благодарности и нигда незаборављене успомене Књаза и народа црногорског спусти ловор-вијенац на хладни гроб блаженопочившег великог цара руског, цара-ослободиоца Александра II.

Доиста, љепше се не може виднијем знацима одати велики дуг благодарности, који се у срцу носи и који се из срца нигда изгладити не ће. Ловор-вијенац, оплетен и савијен испод Ловћена, а положен на гроб великога цара Александра не само што је тужни свједок љубави и благодарности нашега узвишеног Владаоца и његовог вјерног народа покојном руском цару и његовом вјерном народу, него је још и нигда неувели символ нераздучне свезе која веже Ловћен са Невом, владаоце црногорске с владаоцима рускијем, народ црногорски с народом рускијем.

Наш узвишени Владалац само је својој и свога народа живој жељи одговорио, кад је у дјело привео ову пуну њежности и пуну значаја мисао. Познато је цијелом свијету, а код нас се то најживље осјећа, шта је блаженопочивши цар Александар II. био Црној Гори, шта је урадио за њу за живота свога и шта би тек урадио да му наклета рука зликовачка прије времена не угаси свијећу живота.

Као отац над дјецом својом рођеном, тако је он вјечитом бригом и њежним старањем лебдио над Црном Гором и ње владајућим Свијетлим Домом. Срећа и напредак Црне Горе разведравала је његово брижно лице баш као и срећа и напредак саме Русије. Јуначка дјела црногорскијех соколова набријецала су и његове груди поносом и усхићењем исто онако као што се и нашем Господару са тијех дјела дизало перје. А опет тешки удес црногорски, који са злоће и пакости свјетске није допуштао Црној Гори да се [н]аплати према заслугама својијем и да се издигне на висину која при[личи] величини моралнијех и физичнијех напора и жртава њезинијех синова, — тај тешки удес сваљивао се на груди блаженопочившем цару руском као тешко камење те му притискиваше душу и срце. Колико ли је пута покојни цар Александар иза берлинскога конгреса уздахнуо, колико се пута суза заблистала у оку његовом, кад се сјетио своје љубимице, сиромашне Црне Горе, и њезине худе судбине!

Ти уздаси, те сузе заборавити се не могу! Они су се дубоко удубили у душу, они су дубоко прорили у срце свакојем Црногорцу, и докле тече овога голог ал' поноситог камења и докле тече на свијет и једног Црногорца, [н]игда се спомен цара Александра II. [с]а ове стране заборавити не ће!

Наша браћа изасланици у Петроград, који ће кроз дан два стојати као окамењени од туге и жалости око хладног гроба великога добротвора нашег, који ће можда у овај мах, када читаоци наши ове редове буду читали, положити ловор-вијенац на мрамни свод, испод којег вјечити санак бораве најбољи пријатељ црногорски, гдје стоје везане хладном руком смрти оне очи на које су избијале сузе за Црном Гором, и оне груди, из којих су се одвајали горки уздаси за Црном Гором, — наша браћа она, која ће имати тужно-величанствену прилику, да буду у непосредној близини и ако мртвом али пред нашим душевним очима вазда живом највишем браничу и брижнику нашем, биће достојни тумачи нашијех болова и нашијех осјећаја благодарности и признања.

Тај ловор-вијенац црногорски, који се спушта на гроб покојнога цара Александра, биће уједно и копча која ће преко тога гроба везивати Владаоца црногорског и народ црногорски са Владаоцем и народом руским. Са великог оца пренијеће Књаз и народ црногорски своју љубав на достојног сина, а син видећи очима својијем достојно одавање дуга оцу својему од стране онијех које је отац његов љубављу својом толико задужио, научиће познавати у Црногорцима народ пун племенитијех осјећаја и заслужан пажње својијех моћнијех пријатеља.

Народ руски, од старине симпатишући народу црногорском не по интересима каквијем него као брат брату од исте крви и вјере, видјеће у ловор-вијенцу црногорском нов доказ, да Црногорац осјећа дубоко болове његове и да га се сјећа у велој жалости његовој исто онако као и у највећој слави и весељу његову. Кроз тај ловоров-вијенац а преко гроба покојнога цара Александра стиснуће један другом руке народ руски и народ црногорски и углавиће вјечити савез братски, који ће сталан бити у добру и у злу, у радости и у жалости.

И са тог светог гроба, у којем леже драгоцјени остаци највишег пријатеља и добротвора црногорског, вратиће се Црногорци у милу постојбину своју доносећи своме љубљеном Књазу лијепу благовијест: да им је чвршћа но икад вјера у нераздучни на том гробу углављени савез руско-црногорски, којем ни врата адова одољети не могу!

Из *Бугарске* стиже нам ове недјеље са свијем ненадана и — рећи ћемо отворено — врло неугодна вијест.

Бугарски Књаз Александар I., тек што се повратио са свога пута из Петрограда, Берлина и Беча, издао је на народ бугарски прокламацију, у којој каже да се Бугарска находи у стању растројственом, којем ако не нађе лијека скупштина те се има састати, он ће оставити пријесто.

Доиста, теже и болније поруке од ове нема нити је може један владалац дати своме народу. А ова бугарскога Књаза у толико је осјетнија, што јој се нико није надао и што јој се пошљедице премјерити не даду.

Прије свега сама прокламација, њен тон и садржај, начин како је издата и вријеме кад је издата наводе човјека на свакојаке мисли. Књаз бугарски уставан је владалац и он се по правилу разговара са својијем народом на скупштини преко посланика народнијех. Ако има што да се тужи или да се жали народу, ако налази да га ваља опоменути на какве дужности које је занемарио или ако му има препоручити какве нове мјере које се имају предузети за благо земље, ту је уставом прописана скупштина као представништво народно преко које књаз има да се тужи, жали, опомиње, предлаже, и тек ако се скупштина не одазове жељама његовијем, остаје му отворен пут апела на народ.

То је правило уставно. Но у овом случају, који је пред нама, Књаз бугарски чини изузетак, те се обраћа народу мимо скупштине и прије скупштине и казује му ствари које ће међу народ пасти као гром из ведра неба и које ће се свакоме родољубу и свакоме пријатељу бугарском свалити на груди као тешко камење.

Овај изузетни корак Књаза бугарског може се протумачити и оправдати само изузетним стањем Бугарске. Но никоме до сад ван Бугарске није познато било, да се Бугарска у тако јадном и жалосном стању налази, да јој владалац њен тако жалосну алтернативу у изглед ставља: или да настоји да се то стање поправи или ће он дати оставку на свој пријесто.

Ми до душе стојимо подаље од Бугарске и допуштамо да владалац њен мора познавати стање своје земље много боље него ма ко други. Ми не ћемо да тичемо у суд Књаза Александра о стању Бугарске, који премда с болом, али и с достојним поштовањем на знање узимамо. Но нек нам се не замјери, ако овдје примјетимо да по нашем досадањем знању и познавању Бугарске и докле нам се год не открије право лице њено које ми за сад можда не видимо, не налазимо у њој ништа рад чега би се морало страховати о правилном развитку и будућности Бугарске.

Ми смо вазда држали да Бугарска ослобођена и уједињена има пред собом велику будућност, а то смо држали на основу познавања бугарског народа. Овај народ има прве и најбитније услове, које се траже у данашњем вијеку за напредовање једнога народа. Код тијех својстава, а при угодном политичном уређењу, није могуће да тај народ у сваком погледу не напредује. Бугари су, крај тијех краснијех особина, прилично напредовали већ и под турским господарством, дакле у ропству најниже сорте, па како би могуће било да не ће напредовати сада, када су ослобођени тога ропства, кад су постали слободни људи и своји господари? То би се само онда замислити могло, кад би могуће било, да Бугари промијене своју стару нарав, да нијесу више онако вриједни и радени, онако штедљиви и умјерени као што су од старине били. Но није могуће, да се један народ тако рећи обноћ са свијем из темеља промијени, и да буде гори на слободи него што је био у ропству.

И доиста, нема ниједног појава по којем бисмо могли судити да су Бугари данас на слободи промијенили своју стару нарав. На против видимо да Бугари по свијема гранама народнога и државног живота дивовским кораком напредују и да су у дјело свеопштег напретка и развитка своје ослобођене отаџбине уложили све своје красне народне врлине, а плодови се од тога већ показују на све стране, нарочито на пољу просвјете народне. Многобројне школе велике и мале и други наставни и просвјетни заводи, музеји и библиотеке, знатно развијена журналистика свједоче да Бугари снагу своју не улажу у лудо.

Разумије се, да је ново политичко стање у Бугарској морало избацити на површину и своја знамења, без којијех се не може бити. Бугарска је земља уставна, а у свакој уставној земљи морају постојати и партаје политичне, које се на уставном пољу међу собом боре за парламентарну превагу. Од тијех партаја, које су природна пошљедица сваке уставности, није зазирати све дотле докле се обрћу у оквиру законитости; изиђу ли из тог оквира, опасност истина настаје, но ипак није несавладима, јер ту је поврх свију владалац као вазда будни стражар, који је властан и моћан да разуздане партије законитим средствима сатјера у оквир законитости.

Колико смо ми могли из далека видјети, нијесмо примјетили у Бугарској ниједне политичке партаје са програмом, који се не би дао подвести под састав уставни. Граје има истина свукуд, но то је обичан појав у уставнијем земљама, од којега нико не зазире. Сувише говорило се у потоње доба нешто о бугарскијем нихилистима, но ми држимо да је то гола закрдија, о којој није вриједно ни зборити.

Кад већ у политичком стању Бугарске не налазимо трагова растројству, онда их можда има у стању финанцијеском. Истина да финанцијско стање Бугарске, као што је већ једном у својој пријестоној бесједи и сам књаз Александар примјетио, није баш најугодније, но то ипак не даје разлога да се земља представља као да је у стању растројственом. Бугарска је млада и нова земља, која се истом предигла из ропства, која много хоће а средства су јој још слаба и малена. Разумије се, да држава у таквом положају а с толикијем аспирацијама мора кренути и у своје шестаре увући и потоње жилице снаге народне, и по томе није никакво чудо што су у Бугарској дажбине велике и јавни терети осјетни. Гдје се много хоће, ту се мора много и упријети. Но крај свег тог није страховања да ће због тога пасти у растројство једна земља као што је Бугарска; гдје је народ толико вриједан и штедљив, ту се може много више улагати него иначе, па ипак ће народ прве терете пребољети и иза њих ће уживати плодове свога пожртвовања и усиљавања. И данашња бугарска генерација мора знати, да није одређена за уживање него за теглење и мучење, а будући нараштаји доћи ће да о мање муке и жртава наставе њихово дјело. И ако је дакле данашње финанцијско стање Бугарске доста траљаво, оно ипак није таково да би му немогуће било наћи лијека, јер вриједан и штедљив народ бугарски свагда ће бити у стању да га лијечи.

Како већ рекосмо и како се по овом види, нама је овај појав у Бугарској права загонетка. Вријеме ће је, о том нема сумње, одгонетнути. Но међу тијем нама се не може на ино, а да овом приликом не истакнемо још једну околност, која нам се овијем поводом навалице намеће.

Појав овај у Бугарској има свој политички значај, који се наравно у првој линији и највише тиче самијех Бугара, но у даљијем консеквенцијама тиче се јако и осталијех источнијех народа. Познато је како је постало данашње стање на истоку. Зна се, а

су многи преко срца и против своје воље допуштали да се на истоку образују од тамошњијех народа слободне и независне државе, доказујући да ти народи нијесу зрели ни способни за самосталан државни живот. Ови противници источнијех народа вријебају сваку згоду и прилику да изађу пред Јевропу с доказима за то своје тврђење, а иза овог настојања њиховог разјапила је чељусти своје ненаситна прождрљивост њихова која би хтјела да источне народе и земље смакне у своју торбу.

Сад ако ми ма сами погурнемо у чељусти, ако се не узмијемо на рођеном дому и огњишту свом показати као људи који су дорасли свом задатку, ми ћемо доживјети то да нам се неће признати разлог за самостални и независан државни живот ни с које стране, и једнога лијепога јутра виђећемо гдје се меће ланцијеб на одјећу нашу и гдје се растржају на све стране уда нашега тијела.

Ова слика грозна је свјема нама источнијем народима, но за то баш вала да нам вазда лебди пред очима и да нас грозотом својом опомиње на слогу и заједницу, на мудро и чврсто држање пред свијем бурама и непогодама.

Је ли, није ли растројство у Бугарској, то ће најбоље знати просудити и процијенити сами родољуби бугарски. Но ми их преклињемо љубављу братинском, да раде што год знају, само да нас више не напенађују овакијем гласовима, који су кадри да из темеља залуљају вјеру у сталност здравих одношаја на истоку и да широм отворе врата онијема, који на међама нашијем будним оком и отвореним чељустима стражаре, те на врата од наше куће сваки час куцају и припитују:

„Је ли већем јање за клање?“

Поход на Тунис.

По вијестима, које стижу из Туниса, види се, да француска војска побједоносно напредује на цијелој линији својијех операција. Свукуд се она појављује толиком множином и силом, да се непријатељска племена морају да повлаче натраг без икаквог или уз врло незнатан отпор. Но посао експедиције још није свршен и већ сада показује у дјејству својем нову мијену и особит обрт. Француска заузевши главну варош постаће господар положаја у толико, што ће моћи мјесто непогоднога бега, који се наспрам Француске држао непријатељски, поставити другога замјеника на пријесто тунишкога вазала султанева. Тај замјеник имао би бити негдашњи турски министар Хајредин-паша. Још нијесу Французи ни на половини пута у Тунис, па већ се лист на двору беговом окреће. Вијест, да ће Хајредин поћи из Цариграда у Тунис као посланик к бегу, престрашила је овога тако јако, да по потоњим вијестима тражи обране и заштите у Француза а против Турске. Понајприје се нада, да ће га Француза бранити у праву његову по којем држи да га нико не може свргнути, а друго да ће се заузети за заштиту права нашљедственог у његовој породици, које је уређено по закону мухамедовском. Том приликом очекује бег, да ће га француска ратна флота бранити и да не ће допустити, да се у Тунису усидри турска флота, којој би био задатак, да бега сврне.

Ако то стоји, онда нема значај онијем вијестима из Туниса од конца прошле године, по којима кад је гувернер француски јавио бегу, да је француска војска продрла на земљиште тунишко, бег је предао француском конзулу нов протест, у којем овај поступак Француске проглашује као повреду међународнога права. Тај протест предао је бег такођер заступницима осталијех сила, додавши му још и једну ноту, у којој изјављује да је справан, оставити ово питање рјешењу и одлуци сила, ослањајући се на њихову племенитост и непристрасност. Два дана касније предомислио се бег, како горе поменусмо.

Знаменито је освојење позиције код Кефа.

Град Кеф или Ел-Кеф, што га је освојио Форжмол са својом војском, јест по „Републ. франц.“ гласовито средиште политичко, вјерозаконско и војничко у земљи тунишкој. У Тунису држе га за јаку тврђаву, сазидану на пећини и опружену моћним зидом, на којем су подигнуте неколике куле што га бране. Особито се истиче кула Касаба. Уза све то ова тврђава не може одољети данашњој артиљерији. Осим тога влада тврђавом недалека висина Кеивор-Рула, коју су Французи заузели. Број становништва по [illegible] врло се умањио, те износи сада само 1000 душа, али је Кеф свети град, у који путују не само Крумири, него и удаљена племена бедуинска, да походе овдје гробове мухамедовскијех светаца. Осим тога живи такођер неколико светаца у том граду. Кад се то узме за ум, онда Французи ваља да буду на опрезу, да их не изненади мухамедовски фанатизам. Кеф је од Сук-Архаса удаљен 90 километара.

У потоње вријеме загрозила је Французима опасност и од западне стране. „Телеграф“ јавља: „На мароканскијем границама диже се устанак, који пошао од Ангада и Бени-Снасена. Посљедње вијести јављају, да се је племе Улед-Сиди-Шеик придружило устаницима. Генерал Калеј, који је врховни заповједник коњаништва, стари је афрички ратник, окушан у ратовима афричкијем. Много година већ владају задјевице међу Ангадима и Бени-Снасенима због оаза, на којијема и од којијех живе и једни и други. Сувереност мароканскога владаоца над овијем крајевима не траје одавна. А баш у овијем крајевима цвјетају вјерозаконски редови.“ У сјеверној Африци међу мухамедовцима исте су онаке прилике, као што су биле на истоку за вријеме крсташкијех ратова, када су и владаоци сами слабо могли заповједати црквенијем главама и властели. Може бити, да ће Французи, када сврше посао у Тунису, кренути на запад против Марока, али за сада бар јавља се из Париза, да се ова војна предузимље само тога ради, да би Тунис дошао под покров француски, а земљиште Крумира да се споји с Алжиром. У то име биће посједнут Тунис и пристан Гулет. Из Тулона већ је отишла флота, која носи запечаћене заповијести. Мисли се да се ове тичу у велико и Турске.

* * *

Десно крило француске војске у Тунису под заповједништвом генерала Ложрота имало је иза освојења Кефа да издржи једну чарку са три крумирска племена. Сукоб је испао у корист Француза, и ови означују дјејство тога успјеха као врло знаменито. Јасно је могуће, да у слијед непријатељског држања Крумира Ложро спорије напријед ступа него што је с почетка намјеравао, те је тијем и освојење Беџе — на по пута од границе к Тунису — заостало.

Из Боне јавља се, да ће француска војска, која се у Бизерту искрцала, са војском Ложротовом предузети комбиновано наступање, чим ће се земљиште Крумира потпуно осјећи. Тунишка војска бегова, при свем том што је генералу Ложроту дато обећање да ће се вратити натраг у Тунис, кренула се пут Беџе. Примјећено је, да се многи талијански радници око жељезница боре у редовима Крумира. Потврђује се, да су поглавице арапског богословског завода у Тунису закључили, да развију зелени барјак пророков и да позову све вјерне мухамедовце, гдје их год има на свијету, у свети бој против ђаура. Полиција бегова открила је њеку завјеру и многе је уапсила. Нађене су при кућњијем претрагама велике количине барута и балота. Арапи из унутрашњости Африке врве у Тунис.

По францускијем изворима јавља се, како је талијански главни конзул у Тунису пустио телале да по пазару буне народ и дижу на устанак против Француза; телали ови причају, како француски војници на пролазу својем кољу жене и дјецу мухамедовску; сувише срамоте ови телали Арапе што су толико омекли и постали као бабе, те гледају очима како им Французи земљу отима и народ комати, а не хоће да скоче на освету. Раздражени Арапи искали су да се развије свети барјак ратни, но то није допустила власт која се морала уплести те неколико бунтовника уапсити. Кад је бег чуо да су Французи освојили Кеф, повикао је: „Ми смо пропали!“ Мустафа (његов први министар) одговори му: „не бој се, Господару, док нам је Маћија (талијанског главног консула); он ће нас избавити!“ Они Арапин, те је стигао из табора Алибегова и јавио да је Кеф узет, добио је 200 тољага. Трећина војника Али-беговијех пребјегла је к Крумирима.

Војска француска, која је одређена за окупацију Бизерте и која је тамо искрцана на ратнијем бродовима „Дријади“ и „Сард.“ броји 2000 људи. Французи су због тог заузели Бизерту, што је ово мјесто служило Крумирима за набавку хране. С освојењем Бизерте Крумири су са свијем опкољени и одузета им је могућност да се хране. Многобројна племена крумирска већ су пошла к француском заповједнику, да му пријаве своју предају. Бизерта је узета без икаквог отпора, јер су се тунишке трупе натраг повукле. Из Бизерте креңуће француска војска пут жељезнице, да тијем још већма осигура наступање оњијех војних одјељења која под командом Брема и Ложрота оперишу са запада.

Генерал Брем прихватио је понуду предаје племена Унгета, но је ставио врло тешке услове.

Главни конзул француски Рустан јавио је генералу Ложроту, да је тунишки генерал Али-бег у једном писму на бега тунишког биједио Французе, да рањеним главе осијецају и жене и дјецу кољу. Генерал Ложро званично је опровргао ова биједења.

* * *

Французи су на још једном мјесту у Тунису, у пристану Фарини на ушћу ријеке Меџерде, искрцали један дио своје војске, одакле се у три мала дневна марша може стићи у варош Тунис. На самом земљишту Крумира још те није дошло ни до каквог одлучног боја, јер још једнако траје рђаво вријеме и племена тунишка још се уклањају испред Француза, само племе Сиди-Абдалах, јужно од Табарке и баш уз алжирску границу настањено, чини жесток отпор.

Новије вијести јављају, да је француска посада у Бизерти појачана; сада тамо има 6000 момака; од тијех посјело је 3000 момака Мотојер, а 800 момака порат Фарину. Генерал Ложро заузео је Тернану. Бригада Бремова стигла је у Сук-ел-Арбу, и заузела је табор који је прије имао Ложро. Сиди Али-бег пошао је из Меџер-ел-Баба и одмаширао је у Тебурку која је 30 километара од Туниса удаљена. Форжмол стоји у Тетапу и Маји. Три бригаде Делбекове у околини главног табора имају свезу са Ложротом. Војска је добро са здрављем.

Главна колона француска већ је пошла против Крумира.

Политични преглед.

Главну пажњу обраћа свијет данас питању тунишком и грчком, уз која и догађаји у Русији и Бугарској својијем непредвиднијем исходима свијет јако узнемирују. Што се тиче питања тунишког, оно се данас рјешава насилнијем средствима походом Француза на Тунис, о којем као о догађају ратном зборимо на другом мјесту овога листа. Што се тиче политичке стране овога питања, нема сумње да ће Французи у својијем непосреднијем намјерама успјети, т. ј. да ће покорити Тунис и да ће савладати Крумире. Шта ће даље иза тога доћи, хоће ли Французи узети за себе Тунис или ће се само задовољити кажњењем Крумира, то је за сад тешко предсказати. Како листови јављају, француска влада спрема се, да објави силама једним дипломатским актом, да је она закључила погодбу са бегом од Туниса, у којој исти пружа Французима довољна јемства за обезбјеђење њиховијех интереса у Тунису. У тој погодби нема ни ријечи о спојењу Туниса са Алжиром, јер Француска не иде за анексијом.

Крај свег тог увјеравања о невиности француске експедиције, у Лондону и Риму не вјерују никако платонскијем најавама француске дипломатије. С почетка су се у Инглеској чинили доста хладни према овој ствари, но сада се све већма загријева због ње и влада јавно мишљење. С тога су отпочета објашњавања о овој ствари између инглешкога и францускога министарства иностраних дјела. У Лондону подозријевају јако, да је права и крајња цијељ француској експедицији анексија Туниса. Тамо се још врло добро сјећају, да је тако исто било и при првој француској

Листак „Гласа Црногорца“.

ЦРНОГОРСКОЈ ПАСТИРЦИ.

Ти се можеш поносити
Неувела цвјетна дико;
Гојни створе српских гора
Царе цвјећа, о пастирко!..

*

Чувајући јањце младе
Гледаш поток ђе жубори
Водећ' љубав с цвјетовима
Пјесма ти се гором ори.

*

А у пјесми Бога молиш
Да сачува брата твога;
Да сијекућ' Турке кобне
Не покори оца твога.

*

Молитва је твоја света
И Богу је она мила,
Брата твога вићо прати
И из горе б'јела вила.

*

Невина је околина,
Која но те окружава;
И гора ти цвјеће нуди
И славуј ти пјесму дива.

*

Раскошлука не познајеш
Већ те диче чар. простота;
А анђеско лице кити
Руменило и љепота.

*

Тво' срца су чисте жеље
Ка прољетња вокоћ тиха,
А по њима мисл' ти се
Као лептир мајски њиха.

*

Кад се сагнеш и убереш
Стручић један одољена;
Ил' ружицу, ил' љубицу,
Или перце омиљена.

*

О, тад нико река' не би
Да т' је земља мајка била;
Него да те с неба посла
Међу људе вјечна сила... — —

*

Јагањце је дивно видјет
По ливадам' кад се шире!
Но од свега тебе љепше
Гајећ цв'јеће, цар-пастире!

*

И још када понанесеш
Дивну главу над кладенцем,
Огледајућ' лице, чело
Окићено чарним в'јенцем,

*

Тад и вила са планине
Љепоти се твојој чуди;
Лети, трчи, да ти чисто
Пријатељство своје нуди... —

*

И срећна је гора она
По којој ти нога шеће
Још је сретњи цвјетић они
Ког' ти њежна рука креће.

*

И сретњи су јањце млади
Око твоје које чува;
Код тебе је срећна јела
А зенуће да је сува. — — —

*

Њежни створе куд полетиш
Кад потоком крв се лије? —
На мејдану крвавоме
Ни на поглед зар те није!. —

*

Не ти скочиш као муња
Носећ браћи брашњеника;
И све друго што је треба
На мејдану за војника.

*

Усред боја крвавога
Рањенијем дајеш пити;
И дозиваш другарице
Да помажу износити.

*

Сјајни анџар кад завлада,
Кад потоком крв се лије;
Весела је душа твоја
Радосно ти срце бије.

*

Из твојијех рука честћ
Анџар с'јева, пушка пуца;
Није чуда Српкиња си
И српско ти срце куца.

Не бојиш се да погинеш
Између града од пушака;
Није чуда, Српкиња си
Имаш срце од јунака.

*

На све стране кршних гора
Ђе се живи огањ проспе;
Рука т' не ће изостати
Са помоћу да не доспје.

*

Твојом руком видина је
Рањенијех рана свака;
Није чуда, Српкиња си
И слика си од јунака.

*

Ти нијеси проплакала
Кад ти оца скрила рака
Храбром смрћу родио се
Убио је сто Турака.

*

Нијеси се оцрњела
Кад остаде безбратица;
Но весело запјевала
Ка прољећем славуј тица.

*

Једна ти суза није
Пролећела за рођака,
Весела си што се можеш
Назват сестро од јунака.

*

Ни пусти глас заручника
Уцв'јелио тебе није;
Храбро пао — Српкиња си,
Весело ти срце бије.

*

И када се у твом' роду
Крепа св'јећа утулила:
Лећела си у бојеве
Е је борба теби мила. —

*

Но с' чега је тврдо срце
Код таквога њежног створа;
Те за своје у бој пале
Не заводи тужна збора?..

*

Је ли узрок тврдо срце?
Ил' је љубав неразв'јена?
Не, то није већ је тјеши
Некојијех успомена.

*

Без оца је тешко бити.
Љуто боле брацке ране;
Свакоr своје туге тиште
Док се у гроб не сахране. —

*

И ако је срца доста
Што не чују туђе боле,

експедицији у Алжир; и тада је влада францеска увјеравала свакога ко је чути хтио, да њој ни на крај памети није да освоја Алжир, него само хоће да казни тадашњег бега алжирског због увриједе нанесене францеском консулу. При свем том увјеравању војска је францеска остала у Алжиру; тада је влада францеска бранила свршену ствар како је знала, и Алжир је остао у францеским рукама. У Лондону држе да ће исто тако бити и с овом туниском експедицијом, те се у политичкијем круговима много претреса какво ће држање заузети Инглешка према тој евентуалности. Ова анексија нанредно би појачала уплив францески у сјеверној Африци, а то не би могло остати без утјецаја и на Мисир, гдје Инглешка због Индије има да брани и чува своје велике интересе. С тога се у Инглешкој много обрће мисао, да би у том случају, ако би Францеска освојила Тунис, Инглези требали да потпуно поч[illegible]е себи Мисир.

Да такве иста подозријевања односно намјера францескијех и у Италији имају, види се из једнога одговора Кајролијевог на њеке интерпелације, које су му стављене о овој ствари. Кајроли је рекао: „Ја сам 6. Априла изложио пред комором објашњења, која је Францеска дала о овој ствари. Таква иста објашњења дата су и Инглешкој. Окупација Бизерте не би одговорила тијем објашњењима, ако би се видјело да ова има значај, који не стоји у складу са походом францескијех.“ Кајроли додаде, како су се Италија и Инглешка сложиле, да пошљу по један свој ратни брод под Бизерту ради заштите својијех земљака. Инглешки је брод тамо већ приспио, а талијански се спрема да пође.

Порта је одустала од свога плана, да изашље Хајредин-пашу или другу коју личност у изванредној мисији у Тунис, да би тамо очувала своја суверенска права. Порта је увукла рогове, чим је чула како је Францеска против тога загрмјела.

Неки дописник једног тријешћанског листа каже да је имао аудијенцију у туниског бега и да му је овај ово рекао: „Ако силе не буду интервенисале, онда ћу ја издати заповијест, да се цијело ратоборно становништво под оружје позове и да скочи против непријатеља. Ја сам увјерен, да ће се бар она незадовољна алжирска племена, која живе у сусједству крумија, придружити мени. Одушевљење њихово, њихов вјерозаконски занос водиће их од побједе к побједи, чему ће се свијет задивити. Ја ни пошто нећу трпјети, да Францеска начином, којем нема равна у данашњој историји, т. ј. без претходног оглашења рата, пријеђе туђе границе и чини пресају на Тунис.“

У то име ваљда је бег туниски издао опет нов протест на све силе, но слабо ће му то помоћи, јер ове се чине и глухе и нијеме за његове вапаје.

Францези су прорачунали да ће их овај поход у Тунис стати 40 милиона. То ће се намирити из суфишка од прихода, јер су Францези за ова 4 прошла мјесеца имали за 64 милиона прихода више него што је у буџет стављено.

* * *

У **грчкој ствари** нема ништа ново да се јави. По свој прилици спремају се сада и с једне и с друге стране комесари, који су одређени да саставе погодбу за предају, а у исто доба спремају се с обје стране и ратне потребе, јер се миру нигдје не вјерује.

Међу тијем незадовољство у Грчкој расте све више и више. Сваки дан појављују се у Атини плакати, у којијема се пријети краљу ако не послуша глас народа. Предсједник народне лиге, професор на универзитету Фреаритис, који је на једном збору народном држао жесток говор, изгубио је своје професорско звање.

* * *

Стање у **Ирској** задаје велику бригу Инглезима. Лондонски листови доносе сваки дан читав низ разнијех насиља, која се тамо чине. Потоњијех дана мјесеца Априла догодила су се два убиства и повише „ноћнијех посјета,“ при којима се грозна управо варварска дјела догађају. Тако су једном шумару маскирани Ирци провалили ноћу у кућу и тупијем ножицама одрезали му оба уха. Опет из Галвеја јавља се да су Ирци ухватили ноћу једнога судског извршника и живога га натакли на колац и пекли крај ватре као брава. У Лаухрију подметли су под кућу једнога судског извршника динамит и барут и дигли су му кућу у зрак заједно с њим и цијелом му породицом. У једној грофовији било је прошлог мјесеца осам паљевина, и то се све догађа на очиглед војсци, која је земљу посјела. Узрок овијем побунама то је, што сада инглешки држаоци земаља ирскијех тјерају Ирце гомилама са својијех земаља, те они остају без крова и хљеба. 10.000 породица већ је протјерано, те ликсава од глади. Због тога је устао ирски патриота Даљон и рекао: Кад Инглези осуђују Ирце на смрт глађу, онда Ирци треба томе да се одупру свијем силама. Но због овог говора инглешка је влада дала уапсити Даљона.

* * *

Званичне новине српске доносе буџет кнежевине **Србије** за г. 1881. Расходи су прорачуњени у 25,714.543 динара, а приходи у 25,926.012 динара, дакле показује се вишак у приходима са 211.468 динара, који ће се употребити на увећање готовине државне касе. Међу приходима видимо да највишу цифру преставља царина (2,900.000), за тијем прирез по закону од 1880 (2,100.000). Нови извори прихода у овогодишњи буџет уведени ово су: по закону о таксама (550.000) и такса од дућана (450.000). Међу расходима највишу цифру заузима министарство војно (8,725.194), за тијем министарство унутрашњих дјела (4,547.816); за просвјету одређено је 2,390.723 динара.

Трговачки уговор између Србије и Аустро-Угарске потписан је у Бечу у министарству иностраних дјела у петак 24. Априла прије по дне. Уговору је придано још пет додатака. Потписао га је од стране Аустро-Угарске министар Хајмерле и начелник одјељења Калајџија, од стране српске сами комесари који су у Бечу преговарали, у присуству министра Мијатовића. Тијем су довршени преговори између Србије и Аустро-Угарске о трговачком уговору.

Изашао је кнежев указ, по којем се стајаћа војска, која броји десет пјешачкијех батаљона, има раздијелити у три регименте, које ће имати своје штабове у Прокупљу, Биограду и Нишу. Дојакошњи заповједник тимочког кора, пуковник Катанић, стављен је на расположење; на његово мјесто долази генерал Протић, а за команданта моравског кора постављен је пуковник Узун-Мирковић.

Осим Бонтуа нуди се још и њеко инглешко друштво, да оснује српску народну банку. Идућа народна скупштина одлучиће, чија ће се понуда примити.

Дојакошњи заступник српски у Петрограду, Протић, стављен је на расположење, а на његово мјесто стављен је пуковник Хорватовић.

На потраживање српске владе, дојакошњи инглешки министар-резидент у Биограду, Гулд, који се више него што му приличи бактао око српскијех жељезница, премјештен је из Биограда у Штутгарт.

* * *

Међу браћом нашом у **Војводини** у велико је отпочето тако названо „изборно кретање“ т. ј. припремање народа за идуће изборе посланика на земаљски сабор. Иза изборне конференције, држане [illegible] у Новом Саду, гдје је опет позвати бечкеречки програм утврђен, изабран је централни одбор који ће у свези са српскијем одборима руководити изборну агитацију, а нарочито постављати и препоручивати српскијем бирачима кандидате за посланичка мјеста. Осим тога, г. др Полит, посланик српски на угарском сабору, пропутовао је кроз свој бирачки срез и свуд је од народа с одушевљењем поздрављен и дочекан. Он је од своје стране у сваком мјесту држао пред народом бесједе, у којима је полагао рачун о свом и својих другова посланичком раду на сабору и развијао је и објашњавао народу бечкеречки програм српске народне странке. Нарочито му је знаменита она бесједа, коју је трећи дан ускрса пред својијем бирачима у Уздину држао и из које вадимо овај за наше читаоце најзанимљивији дио те се односи на источне ствари:

„Прије три године, кад сам вашим повјерењем изабран за земаљског посланика, трајали су још све једнако велики источни заплети. Истина да је мир на истоку био закључен, и да је берлински уговор конкретнога израза дао томе миру, ал баш у слијед берлинског уговора ступила је наша монархија у акцију походом у Босну и Херцеговину и окупацијом тијех српскијех земаља.

Наскоро послије окупације састане се угарски сабор. По парламентарном обичају поднеси се на пријестони говор, адреса Њег. Величанству, у којој се политика владе у пријестоном говору садржана, или одобрава или критици подвргава. На угарском сабору чиниле су то све поједине странке, па је и српска народна странка за цјелисходно нашла да као и досада посебну адресу поднесе. Мени је у дио пало да ту адресу саставим у споразумљењу са осталијем српскијем посланицима народне странке. У тој српској адреси морало се пазити, пошто је окупација свршен чин био и вољом самога узвишеног владара спроведена, да се не огријешимо о лојалност која је свагда била својствена српском народу, с друге стране пак да не одобравамо оно, што се са српског гледишта, и са правилнијех интереса Угарске одобрити не може. Ту тешку задаћу да и једно и друго кажемо, ипак смо у тој српској адреси постигли. Ми смо узвишеном владару рекли: да високо уважавамо ону мисао, која је са окупацијом Босне и Херцеговине скопчана: ослобођење хришћанског народа потиштеног од толико вијекова, рекли смо да храбра наша војска која је у ту цијељ пролила своју крв, налази признања како у нас, тако и у тамошњег народа. Али с друге стране рекосмо, да не можемо одобрити окупацију, јер увлачи нашу царевину у велике и недогледне заплете на истоку, испрљује нашу новчану и привредну снагу и напошљетку, у колико је управљена противу ослобођења источнијех Славена и против руске политике на истоку — мора без успјеха остати. Много би природније било, — рекосмо, — да ова наша велика царевина, која броји 36 милиона становника, и којој по томе сусједна каква мала држава од 3—4 милиона не може бити опасна — да та велика царевина допусти уједињење тамошњег српског народа па онда да са том српском државом ступи у пријатељски сусједни одношај, на који би обје државе у трговинском, царинском и обртничком обзиру већ по свом сусједству упућене биле, што би по нашу царевину, а напосе по Угарску од велике користи било. Анексија или утјеловљење тих земаља које једва нешто преко једног милиона становника броје не може за државу од 36 милиона од никакве велике користи бити особито онда, кад те запуштене земље својом порезном снагом себе издржавати не могу, већ би биле упућене на нашу порезну снагу. Хрђаве посљедице окупације Босне и Херцеговине још и у том леже, што се подржава неповјерење према славенском особито српском живљу у овој држави, а ово се огледа у свијема дјелима угарске владе која у том неповјерењу чак тако далеко иде да Србе и на просвјетном и на црквеном пољу скучава. Ово је тако неприродан положај да народи ове монархије и грађани наше домовине морају тежити да природни одношај успоставе. — Ово су биле главне мисли те српске адресе, која је не само у сабору, већ и у новинарству одјека нашла. Неке бечке новине приписиваху тој адреси такову важност, да су јој садржај у свој опширности као телеграм донијеле. Ја сам исту адресу још и са опширним говором разложио. Главно ми је било нагласити у том говору: да се мађарски народ ставља у опрјеку са читавом повјесницом Угарске кад хоће да спречава слободан развитак источнијех народа, а да подржава Турску.

Послије адресне дебате, није било знаменитијих расправа на угарском сабору, док у прољеће г. 1879 Марта мјесеца дође на дневни ред знаменити берлински уговор који је служио за основ уређењу ствара на истоку послије руско-турског рата. Расправа о том уговору била је дуга и жестока. Све саборне странке учествовале су у тој расправи. Ја сам у подужем говору означио погрешно становиште берлинског уговора и нагласио сву ману источне политике јевропских велесила. Рекао сам: као и пређе тако и на берлинском конгресу, није јевропска дипломација знала за уређење истока што стално створити, јер није имала позитивне мисли за рјешење источнога питања. Јевропска дипломација свагда се кретала у негативи према источном питању. Главно јој је било да сузбије Русију и њен уплив на истоку. Али какву позитивну мисао, чим би ваљало Турску замијенити, такову мисао Јевропа имала није. Париски уговор од г. 1856 такођер је само ту негативну мисао изражавао. Реформе у Турској и познати хатхумајуни били су велика обмана и блудња, ал Јевропи напошљетку није ни стало било до хришћанских народа у Турској, већ само до тога да сузбије Русију. И данас се каже — и ово се чуло често и у угарском сабору — : нијесмо непријатељи хришћанских народа, само не ћемо да дођу под руски уплив, кад руско го-

---

Ал' пастарка црногорска
Друкче мисли, сив соколе.

*

Да слободу она љуби
Више него оца, браћу,
Славе њене успомене
Пјесмом сузе натраг враћу.

*

Црногорко, здраво да си!
Вјечно живиш Обилиће;
Док си таква — Срб је жаран
Своје право доживиће.

Барски крстац на Божић 1880 год.

Томо П. Ораовац.

НАРОДНО ОБРАЗОВАЊЕ.

Који је народ образован? Је ли онај, који има много градова и војника? или онај који има много цркава и свештеника? или онај, који има много школа и учитеља? или онај, који има много фабрика и радионица и радника? или онај, који има много плодне и обрађене земље и на њој много вриједних радника? или онај, који има много новаца и богаташа? или онај, који има много завода за умјетности и уживање и много умјетника и вјештака? или онај, који има много канцеларија и чиновника и т. д.? — Војска би могла бити мјерило народне моћи и снаге у физичком погледу, црква мјерило поштења и побожности, индустрија и земљорадња мјерило народне привреде, капитал мјерило народног богатства, умјетности мјерило естетичког укуса и осјећања, а разне општинске и државне установе мјерило политичког живота народног. Све би то могло бити, — но није свуда и свагда тако. Међу тим све то и још много што шта има утицаја на народно образовање, које се по томе поглавито и оцјењује.

Онај народ, у ком је већина чланова слаба, кржљава, болесна, народ који се одаје само тјелесном уживању сваке врсте, те се сав претвори у мекушце и слабоћање — не може доћи до вишег ступња образовања и не може се ни одржати као слободан народ, него мора или са свим пропасти или се туђину покорити. С тога је здравље и снага, окретност и вјештина први услов за народно образовање, без чега се ништа постићи не може.

Гдје нема поштења, гдје нема моралне везе између појединих људи и задруга, између општина и племена, ту нема народног и државног јединства, и ту престаје свако друштво. За то је моралан живот први саставни дио и задатак народног образовања. — Црква има задатак, да цио народ или и више народа уједини на моралној основи, па да сви људи у братинској љубави међу собом живе; и гдје црква не доспијева, ту долази у помоћ школа и држава, општина и породица. Од овога зависи и политички живот у држави.

Но нема поштења без свијести, нема рада без мишљења, нема здравља без паметна живота — основаног на познавању природних закона, и у опште нема вишега живота без знања и науке; — и за то је знање други задатак народног образовања. — Знања се добијају искуством, а науке се изучавају редовно и правилно у школама. С тога се према броју школа и према уређењу и раду њиховом може прилично оцјенити стање и напредак народне просвјете.

Ко хоће да буде поштен, мора да ради, јер без рада нема заслуге, а без заслуге за друштво нема поштења. Тако, и ко хоће да научи нешто, мора да ради, а ко хоће да буде здрав, мора такође да ради. Напошљетку, ко хоће да од своје зараде живи, ко хоће сам себи да набавља потребна средства за живот, тај мора на сваки начин радити. И тако је рад трећи задатак народног образовања. Од овога зависе и привреда и богаство народно.

На пошљетку, здрав, а при том поштен, свијестан и вриједан човјек мора и уживати. Но и у том се разликује образован човјек и народ од необразованог. Више уживање, које како поједине људе тако и цио народ подиже и одушевљава, налази се поглавито у умјетностима, то је уживање у љепоти природној и вјештачкој. С тога је естетични живот четврти задатак народног образовања. —

Кад се све то заједно узме, онда се добија одговор на стављено питање о народном образовању. Онај је народ образован, у кога су код већине чланова тјелесне и духовне силе хармонијски развијене тако да снази тјелесној одговара и снага духовна и да су све горе поменуте духовне и тјелесне способности подједнако усавршене, а нарочито да нема духовне једностраности, него да су и ум и срце (осјећања) и воља у извјесној сагласности и равнотежи међу собом, и да се све то огледа у народном карактеру и народном животу.

Ако се према томе хоће да оцјени образовање у једном народу, онда се ту мора узети цио народ, а не само интелигентнија класа, мора се узети маса народа или тачније — треба да се узму у обзир сви одрасли људи. Обично се цјени образованост народа по томе, колико има писменијех људи у њему. Но то је нетачно, јер писменост сама по себи није никакво образовање, него је само једно средство за то. Тако германски народи стоје у том погледу на првом мјесту; међутим, кад се њихова маса народа сравни са масом народа романских и словенских, код којих писменост није тако развијена, онда се мало или ни мало не примјећује разлика и у образованости у најважнијим правцима њеним.

За масу народа најважније је основно и практично образовање. Гдје су основне и, у свези с њима, ратарско-занатлијске школе добро уређене тако да сва омладина — према обавезној настави — проведе у њима 6 до 8 година, док не стане на младићско-дјевојачку снагу, кад се прелази на редовне и сталне, стручне радње и занимања, и да у тим школама раде ваљано спремљени, савјесни и карактерни учитељи, које у раду њиховом потпомажу свештеници и родитељи, општинске и више власти — ту се маса народа може доста подићи на виши ступањ образовања, што се код сваког таквог нараштаја може јасно примјетити.

Да се све то тако уреди и да се створи економно финансијска могућност за то, као и да се у народу очува здравље, као први услов за сваки напредак — све то зависи код нас поглавито од народне скупштине. О раду њеном у том погледу говорићемо на другом мјесту и другом приликом.

(„Васпитач“).

сподарство. Ал' шта је Јевропа за те хришћанске народе до сад учинила? Да није Русија потргла мача и дошла под зидине Цариграда, и данас би башибозуци клали и мрцварили хришћане по Бугарској као што то и данас чиче у овијем крајевима који нијесу још ослобођени. Берлински уговор хтио је опет да сузбије Русију — то је била главна мисао. Ал' наравно да све није могао покварити што је Русија створила, јер би иначе дошло до јевропског рата. Но берлински је уговор Бугарску на двоје раздијелио а с друге стране Аустрији допустио да посједне Босну и Херцеговину. Ал' Бугарска ће се ујединити, као што се некад Влашка и Молдава послије паришког уговора ујединила. Какву нам може Аустрија улогу играти у Босни и Херцеговини? Ако је циљ окупације само та, да предупријечи слободу и уједињење тамошњег српског народа, то је ово врло жалосна улога. Бадава ће се наша монархија усиљавати да на балканском полуострву предупријечи оно што наравним током ствари доћи мора. Боље би било да се наша монархија стави са тим народима у пријатељски одношај и онда ће више користити овдашњем својем становништву. То су биле главне црте тог говора."

Дописи.

Ш НИКШИЋ, 25. Априла. — Штовани г. уредниче! Овом приликом јављам Вам милу вијест, да је ево и међу нама Читаоница установљена, а ширење просвјете у нашем витешком народу обрадоваће и другу нашу браћу ван границе.

Мисао о читаоници код нас је одавно покренута, но због многијех препона није се могла прије остварити. За ову красну установу највећу хвалу заслужују наши овд. учитељи г. г. Ђуро Поповић и Шћепо Мартиновић; г. Ђуро Вукотић и г. Богдан Дробњак, који се за то највише заузимаше; тако и наш окр. кап. п. Машан Никчевић ствар је усрдно примио и помогао; а наши се добри грађани радо позиву одазваше, и за ту се цијељ 7. о. м. на збор скупише.

На овоме првом састанку, г. Богдан Дробњак први узе ријеч те дружини умјесно објасни цијељ читаонице. За тијем је г. Бенкица Шобајић устао и говорио за то нашу саву бесједу којој је језгра просвјета која се код другијех народа одавно шири, док смо се ми с оружјем у руци борили и вијековима крв за слободу проливали; како је наша мала државица срећна с владајућим домом Петровића, с којијем је износила витешку славу и признање великијех дворова и образованијех народа. Бесједа завршена одавањем достојне хвале дивнијем врлинама нашега витешког Господара ослободиоца Књаза Николе који просвјету љуби и шири, би живо поздрављена са: «живио Књаз!»

Пошто бесједа свршена би, слиједовао је попис и уписа се 46 чланова, по имену ови: П. Машан Никчевић, К. П. Ђока Мијушковић, П. Ђорђије Милошевић, П. Новак Томановић, Шћепо Мартиновић, г. Швалеј, г. Др. Макридес, Адем Хаџи-Мусић, Салих ага Ђолевић, Марко Бановић, Живко Вадаков, Обрад Ђаонић, Мушца Драгов, Спасоје Стоианини, Васо Златар, Ристо Вукановић, Трипко Радовић, Нико Лучић, Ђоко Петров, Перован Ђорђевић, Ристо Радинић, Мато Чоник, Крсто Бановић, Јово Ђуричић, Спасоје Буха, Мијушко Мијушковић, Јово Голијанин, Иван Вујица, Васо Миличевић, Милан Чоловић, Саво Пављевић, Ђорђије Голијанин, Лазо Скадранин, Пјетро Налбана, Јак-Палина, Ђорђије Скадранин, Димитрије Грбовић, Ђуро Поповић, Бенко Шобајић, Ђуро Вукотић, Радоје Контић, Јевто Николић, Радован Контић, Максим Шобајић, Богдан Дробњак, Мило Мартиновић.

Пошто су чланови побисани, слиједовао је избор часника за управу и избор одборника: занимљиво бјеше гледати као први пут код нас гласање. На управу су изабрати ови: Максим Шобајић предсједник, Шћепо Мартиновић замјеник и књижничар, Мило Мартиновић дјеловођа, Јово Голијанин благајник. А одборници: Г. Г. Швалеј, Д-р Макридес, Ђуро Вукотић, Ђуро Поповић, Бенија Шобајић, Сали-ага Ђолевић, П. Машан Никчевић, Лазо Скадранин, П. Ђока Мијушковић, Ђорђије Голијанин, Богдан Дробњак, Димитрије Грбовић, Мијушко Мијушковић, Нико Лучић, Ристо Радинић, Милан Чоловић.

Нашијем грађанима који су доста сиромашни стањем и премали бројем, за ову лијепу установу „Читаонице Никшићке" велика хвала, и дао Бог да им то послужи на понос и част њихову.

Домаће вијести.

Цетиње, 2. Маја.

— У недјељу 26. Априла пошла је одавде, под предвођењем г. В. Петра Вукотића, једна депутација, састављена од официра и војника црногорскијех, у Петроград, да у име војске црногорске положи ловор-вијенац на гроб блаженопочившег цара руског Александра II. У овој су депутацији, осим г. В. Петра Вукотића, још: бригадир Михаило Никшин Вучинић, командир Ђоко Пејовић, поткомандир Вукан Боров Милић, официр Митар Грујичин Вујовић, барјактар Бајо Спасојев, књажев тјелохранитељ Новак Милошев и војници Илија Станишић и Нико Туров Мартиновић. Уједно је с овом депутацијом пошао и г. В. Божо Петровић, као изасланик у изванредној мисији носећи Њ. Величанству цару руском Александру III. својеручно писмо Њ. Височанства нашег Књаза-Господара. Депутација је данас стигла у Петроград.

— У прошлу сриједу прослављен је на Цетињу службом божјом у овд. св. обитељи свечани дан св. Василија Острошког, владике црногорског.

— Са радошћу јављамо, да је и у Никшићу основана читаоница. Ово је већ четврта читаоница у нашој драгој отаџбини. Сад можемо рећи да свако наше веће мјесто (осим Улциња, који не ће хтјети за дуго изостати иза својијех претходника) има по једну своју читаоницу, у којијема ће, и ако скромно, ипак горјети по једна свјећица просвјете. У данашњем допису из Никшића наћи ће наши читаоци подробан извјештај о постању тамошње читаонице. Ми желимо браћи Никшићанима сваку срећу у том подузећу, а напредак не ће изостати докле буде било слоге и љубави међу њима и докле браћа буду имала пред очима само бољитак овога просвјетног расадника, те су га сад својом родољубивом руком оградили. Живјели!

— Јуче нам освану 1. Мај мутан и проплакан кишом обилатом, а то нас вријеме гони ево већ више од двије недјеље. Кад отворисмо очи јуче у јутру, а ми не видимо Ловћена па ни самијех ближијех и нижијех главица, све бјеше омотано густијем и кишнијем облацима, који се тек на по дне разиђоше, те нам открише лице и Ловћену; али шта видјесмо? Ловћен сав побијелио као старац! Тај неугодни призор, а уз то још и врло осјетна студен, учини те заборависмо на 1. Мај и подучи нас да не ваља прије времена презирати пећ, те стадосмо прилично придавати у пећ и окупљени на 1. Мај око вруће пећи хваљасмо Бога устма Давидовијем: „Вељи јеси господе, и чудна дјела твоја!"

— Како нам јављају из сусједне нам Боке Которске, тамо се сваки дан све више и више говора, да се увађање домобранства у Боки Которској има скоријех дана по закону извршити.

У свакој држави постоји општа дужност војничке службе. Тако је и у Аустрији, само што становници Боке Которске и од части Дубровника законом су те службе ослобођени и њихова цијела дужност војничка своди се на давање домобранства које је при том, како чујемо, у слијед царске милости и наредбе ублажено узевши у обзир особите околности Боке Которске.

Ми мислимо, и савјетовали бисмо не само сродну Боку Которску него и оне, којих вам интереси не леже тако близу к срцу, да се не би опирали извођењу тога закона, који је толико ублажен, и тврдо се надамо, да ће се он извести мирно, редовно и без икаквог неугодног појава и догађаја.

Телеграми „Гл. Црногорца".

БЕЧ, 28. Априла. — Свечаности од потоњијех дана закључене данас црквеним освећењем брака између принца насљедника Рудолфа и принцесе Стефаније белгијске, које је у цркви св. Аугустина а у присуству цара аустријског, краља белгијског, принцеса и високијех државнијех достојанственика извршио кардинал кнез Шварценберг.

СОФИЈА, 28. Априла. — Кнез издао прокламацију, у којој изјављује да је Бугарска данас у растројству. Ако скупштина, која ће се сазвати не измијени стање данашње, он је одлучио да да оставку на пријесто.

ПЕТРОГРАД, 30. Априла — Цар је издао манифест, у којем каже да му глас божји налаже да одважно предузме владу пун вјере у моћ самодржавну коју је позван да учврсти. У манифесту позивају се сви поданици да служе искрено цару и држави да би се истријебио дух бунтовнички.

ЈАВНА БЛАГОДАРНОСТ.

Поштовани г. Павле А. Ровински, био је добар, да на Ђурђев-дан учини поклон ђацима ове српске ос. школе, од 1/2 Наполеондора у злату; на чему од стране управе школске са овим изјављујем најтоплију благодарност.

Бар, 24. Априла 1881.

Управитељ школе
Душан Бркановић.

ЈАВНА БЛАГОДАРНОСТ.

Њихова Високопреосвештенства г. г. архијепископ мостарски г. Игњатије и епископ которски г. Петрановић изволели су приликом свога проласка кроз Коњиц подарити овд. српској правосл. школи, и то први 19 ф. 70 новч. а други 4 дуката у злату.

На овоме племенитом дару њиховом овд. српска правосл. црквена општина изриче им јавну благодарност кличући: живјели такви родољуби, који се сјетише и ове наше сиромашне али племенитим пожртвањем подигнуте школе.

У Коњицу, 20. Априла 1881.

У име срп. правосл. црк. општине
Пресједник
В. Терзић.

ЈАВНА ЗАХВАЛА.

Наша основна школа у Никшићу добила је од прошле године два дара. Г. Д-р Радикојевић из Новог Сада, изволио је даровати нашој школи лист «Невен», а прије два мјесеца добила је иста школа исти лист и од г. В Ломбардића из Трјешња. Поштованијем дародавцима — љубитељима просвјете овим најусрдније благодаримо.

Никшић, 23. Априла 1881.

Управа основне школе Никшићске.

ЈАВНА БЛАГОДАРНОСТ.

Његова Пречасност г. викар Јосиф Коловић био је тако добар, да је читаоничкој библиотеци изволио на поклон дати: 1 комад «Историје Црне-Горе од Д. Милаковића» и 4 комада „Histoire de L' Empire ottoman, depuis son origine jusquà la paix de Belgrade en 1740, par M Mignot" а г. Антун Шимонић превод са француског „Osvrt na zadnju o običaji om pravu u Rusiji" од В. Богишића.

У то име управа читаоничка јавним путем изјављује најтоплију благодарност штованој г. г. даровацима на поклоњене књиге.

Бар, 24. Априла 1881.

Управа читаонице.

Књижевни оглас.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ

на књигу:

„БЕЗ ОЦА И МАЈКЕ".

Ово је дјело штампано у «Јавору» г. 1874 и 75. Према примједбама својих пријатеља као и по садањој уважавности својој сада сам га поеве прерадио. Ко је «без оца и мајке» читао онда у «Јавору» и буде га сада читао, уживаће пуно више, него што је то онда могло бити, и ако сам слушао, да га је нарочито женскиње наше и онда радо читало.

Цијело је ово дјело — тако рећи — «вијенац лирских пјесама у прози,» у којима се прича тешки живот сирочадски. Са своје нежности нека је топло препоручено највише женскињу нашем, које дјела оне врсте увијек радо чита.

Књига се већ штампа у штампарији А. Пајевића у Новом Саду, биће готова до Духова (свршетком Маја) о. г.; изнијеће до 8 штампаних табака, а цијена јој 50 новчића.

Скупљачима на осам скупљених књига иде девета на дар. Имена претплатника биће штампана, с тога молим г. г. скупљаче, да ми имена и новце пошљу најдуже до реченог рока. Како је претплатна цијена доста малена, то се имена «претплатника без претплате» не могу уважити.

У Карловцу (у Хрватској).

Петар Радуловић
управитељ срп. учит. школе.

ОГЛАСИ

До 15. Маја и од 15. Септембра за 25% спуштена цијена становима и бањи.

Минерална бања

Крапинске Топлице

у Хрватској (поштанска и телеграфска штација).

Ова бања удаљена је од штације Запрешића на Штајербручко-Сисачкој жељезној прузи 3 уре а од Пелчаха на јужној жељезници 4 и по уре. Особито је љековита ова бања, у којој имају акратотерме до 30 и 25 степ. Реом., у улозима, ревми и болестима које отуд долазе, у ишијасу, невралгијама, кожнијем болестима и ранама, у хроничној болести Брајтовој, у патолошкијем процесима женских полних органа и т. д. Бања је отворена од 1. Априла до краја Октобра, у њој имају велики басени, сепаратна купатила у кориту од мрамора и слушем станови, ресторације, велики салони за јестиво, кафане и биљарде, салони за музику, апотека, паркови и т. д. свака данашња угодност у пуној мјери. Од 1. Маја возе омнибуси од бање до Пелчаха и натраг, по што прихвате госте са бечког влака који стигне у 10 и по уре прије по дне. Подвозна цијена ф. 3. — од особе. И за остале влакове стоје удесни подвози на расположењу, а од 1. Јуна возиће из Запрешића кола у Крапину из сваког жељезничког влака. О овој бањи ваља се распитати у управе њене и у бањског љекара, санитетског савјетника дра Едгара витеза од Ајгнера. — Књижице о овој бањи добијају се у свијема књижарама, а проспекти у управе.

Крапина-Топлица, у Априлу 1881.

(1—3)

„ГЕДАНКА,"

ПРВИ СРПСКИ ВОЋАРСКИ ВРТ У СЕНТОМАШУ

(у Војводини)

послао је на Цетиње сјемена од разнога корисног поврћа и лијепога цвијећа, које се по врло јевтиној цијени може добити у администрацији овога листа.

Цетиње, 6. Марта 1881. (4—5).

Главни добитак ове лутрије св. 400.000 марака.	ОГЛАС СРЕЋЕ	За добитке јамчи држава.

ПОЗИВ К УЧЕСТВОВАЊУ

у добитцима велике новчане лутрије гарантиране државом Хамбург;

9 мил. 600.000 марака

мора се у њој сигурно добити.

Добитци ове пробитачне новчане лутрије, а по плану само 100.000 срећака има, јесу слиједећи, на име:

највећи добитак јест св. 400.000 мар.

Премија 250.000 мар.		5 доб. по 4.000 мар.	
1 добит. по 150.000	"	106 доб. по 3.000	"
1 добит. по 100.000	"	263 доб. по 2.000	"
1 добит. по 75.000	"	12 доб. по 1.500	"
1 добит. по 50.000	"	2 доб. по 1.200	"
2 добит. по 40.000	"	631 доб. по 1.000	"
3 добит. по 30.000	"	873 доб. по 500	"
4 добит. по 25.000	"	1050 доб. по 300	"
2 добит. по 20.000	"	60 доб. по 200	"
12 добит. по 15.000	"	100 доб. по 150	"
1 добит. по 12.000	"	28.860 доб. по 138	"
24 добит. по 10.000	"	3.900 доб. по 124	"
5 добит. по 8.000	"	75 доб. по 100	"
3 добит. по 6.000	"	7.800 доб. по 94 и 67	"
64 добит. по 5.000	"	7.850 доб. по 40 и 20	"

те долазе ови за неколико мјесеци у 7 раздјела к сигурном одлучењу.

Прво вучење добитака званично је установљено, те стоји за прво вучење

цијела ориг. срећка само 3 ф. 50 н. а. вр.
половина " " 1 " 75 н. " "
четвртина " " 88 н. " "

те се ове по држави зајамчене оригинале срећке (не забрањене промесе) уз франкирано пренесен износа и у најдаље крајеве по мени одашиљу.

Сваки дионик добије уз своју оригиналну срећку и играћи државним грбом снабдјевени план бесплатно, а по свршеном вучењу одмах без захтијевања званични исказ вучених доходака.

Исплата и припослање добивених новаца слиједи точно и под најстрожијом тајном кроз мене директно на интересенте.

☞ Наруџбе могу се правити препорученим листом.

☞ Са налозима нека се обрати ради близо предстојећег вучења

до 4/16 Маја ов. год.

повјерењем на (1—4)

Sam. Heckscher senr.,

Banquier und Wechsel-Comptoir in Hamburg.

НОВА

НОВЧАНА ЛУТРИЈА

са гаранцијом државном.

Нова новчана лутрија садржи 51.700 згодитака, који се вуку у 7 одјељења. Куповна цијена срећке званично утврђена и расте за сва вучења првих двију одјељења у

франака 22·50 за цијелу срећку
франака 11.25 за половину срећке

Највећи згодитак који се може добити у најповољнијем случају, у новој новчаној лутрији расте до

500.000 франака

Ова лутрија садржи специјално слиједеће згодитке.

	франака		франака
1 по	312500	—	312500
1 по	187500	—	187500
1 по	125000	—	125000
1 по	93750	—	93750
1 по	62500	—	62500
2 по	50000	—	100000
2 по	37500	—	75000
5 по	31250	—	156250
2 по	25000	—	50000
12 по	18750	—	225000
1 по	15000	—	15000
24 по	12500	—	300000
4 по	10000	—	40000
3 по	7500	—	22500
52 по	6250	—	335000
6 по	5000	—	30000
108 по	3750	—	405000
214 по	2500	—	535000

Уз разашиљање ове суме у банкнотама ништа не смета, која је земља или предио било Њемачке, Француске, Аустрије, Инглешке и т. д. и т. д. а евентуално и у поштанским маркама било из које земље, или поштанским упутницама, или, шаљемо одмах оригиналне захтјеване срећке, са грбом државним, у затвореном писму, и поштом сваком купцу на вријеме, које има закону силу на сва вучења првих двију одјељења. Захтјеве примамо најдаље до

20. Маја 1881 по новом календару.

Уз свако пошиљање срећке додајемо званичне прогр. и вучења, и не изостајемо послије сваког вучења. Плаћање згодитака бива у мјесту одмах, по нашем посредовању а под контролом државном, јавно, ако се захтје, или жели, такође и у мјесту обитавања оног који је згодио.

Захтјеве треба слати непосредно на фирму:

главни лутријски биро

ISENTHAL & C.ie

Hamburg

ГЕРМАНИЈА.

Ми водимо преписку на свима јевропским језицима. Писма с Истока у Хамбург за 100 часова.

(1—4)

Уредник и издавалац Божо Новаковић.

У државној штампарији.